

ZERDÜŞT

“راه در جهان یکی است و آن راه راستی است.”

“Dünyada tek bir yol vardır ve o da doğruluktur.”

“... Benim, Zerdüş! Takatim var olduğu müddetçe ve bütün dünyalılar doğruluğun ölümsüz ülkesine yol bulana dek yalanın amansız düşmanı ve doğrunun kararlı koruyucusu olacağım. Bu yüzden, her daim, ey Mazda, seni yüceltecek ve övgü ilahileriyle seni öveceğim.”

Avesta, Yesna 43/8 (Gatalar 8/8)

Mehmet Mekin MEÇİN

© Copyright 2019

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-605-258-674-7

Kitap Adı

Zerdüşt

Yazar

Mehmet Mekin MEÇİN

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

Sayfa Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

25465

Baskı ve Cilt

Sonçağ Matbaacılık

Bisac Code

REL033000

DOI

10.37609/akya.2290

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Bu kitabın amacı Zerdüşt'e veya Zerdüşt'ün sözleri üzerinden Tanrı Ahuramazda'ya atfedilen ve Avesta'nın en eski bölümü olan *Gatalar'a* göre Zerdüşt'ü tanımak ve anlamaktır. Bu çalışma, *Gatalar'da* yer alan mesajlarla sınırlandırılmış, Genç Avesta ilahiyatı ile sonraki dönemlerde geliştirilen Mecusi edebiyatı çalışmanın dışında bırakılmıştır. Ancak Gatik mesajların anlaşılması için Avesta'nın diğer bölümleri ve Avesta teolojisi etrafında geliştirilen yorumlara da yer yer kısaca değinilmiştir.

Ülkemizde *Gatalar'ı*, 1930'lu yıllarda ilk kez Türkçeye çeviren Ali Nihad Tarlan (1898-1978)'dir. Daha sonra 1999'da Nergiza Tori'nin tercümesiyle yayımlanan *Zerdüşt'ün İlahileri, Gathalar* ve 2002'de Traporewala'nın *Zerdüşt Dini* adlı kitabıyla *Gatalar'ın* tercümesi yinelenmiştir. 2009 yılında Najiba Ziyayî Azizi'nin doktora tezinin ekinde yaptığı bir kısım Gata tercümesi ve son olarak Avesta yayınlarından Darmesteter'in Fransızcaya çevirdiği Avestası'nın İngilizce çevirisi esas alınarak yapılan tüm Avesta tercümesi *Gatalar'ın* tanıtımı yolunda atılmış önemli adımlar sayılabilir. Ülkemizdeki önemli dinler tarihçilerinin Zerdüşt dinini de kapsayan genel dinler tarihi kitapları dışında, 2003 yılında yayımlanan İskender Oymak'ın *Zerdüştlük* adlı kitabı ve aynı yılda kitaplaştırılan Asiye Tıgılı'nın *Zerdüşt* isimli Yüksek Lisans Tezi ile son olarak Mehmet Alıcı'nın 2012'de kitap olarak yayımlanan *Kadim İran'da Din* adlı Doktora Tezi bu alana ışık tutan emekler olarak zikredilebilir.

Ancak şu ana kadar Avesta'nın en kutsal ve en sağlam kalmış kısmı olduğuna inanılan *Gatalar'ı* merkeze alan müstakil bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmayı belki özgün kılabilecek sebep, Zerdüşt'ün kendi dönemindeki dini olan *Mazdayesna'nın* öğretilerini Genç Avesta ilahiyatı ve geleneksel Zerdüştî yorumlardan bağımsız bir şekilde ele alıp tahlil etmek olacaktır. Nitekim *Gatalar'ın* coşkulu ve şiirsel bahçesinden Genç Avesta ve Pehlevice metinlerinin uçsuz bucaksız mitolojik ormanına girildiğinde çile-

keş Zerdüş'tün yerine efsanevi yarı tanrı bir kahraman belirir. Bu bakımdan Zerdüş'tü doğru anlamak ve insanlığa getirdiği mesajlarını doğru okumak için Gatalar anahtar bir rol oynamaktadır.

Gatalar'ı çalışmak ise büyük bir sorumluluk. Çünkü takriben MÖ.1200 yıllarında dile dökülmüş bu şiirleri anlamak kolay değildir. Bu ve bunun gibi engellerden dolayı dünyadaki bütün büyük dinler arasından en girift sorunları içeren dinlerden birinin Zerdüştilik olduğu söylenebilir. Şu anda yaşamayan ve Sanskritçe'ye yakın olan Avestaca ile dile dökülmüş bu coşkun şiirleri ilk kaynağından anlamak için yıllar harcamak gerekebilir. 1950'lere kadar yapılan birçok Gata tercümesi, geleneksel yorumlar ışığında yapıldığı için, bazı mesajlar gizli ve anlaşılmasız kalmıştır. Ancak, 1959 ve sonrasında özellikle Humbakh ve İnsler'in sadece Gatik dili esas alarak yaptıkları tercümelemler bu alanda yepyeni bir çığır açmıştır. Yüzyıllar boyunca kadim bir şifahi gelenekle gönülden gönüle aktarılagelen ve ancak, 1278 tarihindeki nüshasıyla günümüze taşınabilen Gatalar'ın 3000 yılın ardından, son 50 yılda yeni yeni anlaşılması, Yahudilik ve İsevilik tarihine ışık tutan ve Dinler Tarihi alanında yazılmış birçok kaynağın yeniden gözden geçirilmesine yol açan *Ölü Deniz Yazmaları'*nün keşfini akla getirmektedir.

Bu çalışmaya beni sevkeden temel neden, dinler tarihi yolculuğuna çıkmak isteyen yeni bir yolcu olarak, birçok din ve düşüncede varolan temel mesajları ilk seslendiren dinin Zerdüştilik olmasında yatmaktadır. Elbette Avesta'dan önce Hinduların kutsal kitabı Vedalar vardı fakat görünürde tek Tanrı anlayışı üzerinden bir dini düşünceyi ilk defa sistemli olarak insanlığa vaaz eden kişinin Musa'dan da önce Zerdüş olduğu ifade edilmektedir. Her ne kadar Kutsal Kitaplar'da tevhit dininin ilk insanla başladığı ve Adem ile İbrahim gibi peygamberlerin çok erken dönemlerde dini düşünceyi vaaz ettikleri yer olsa da, bir dinler tarihi bilimcisi olarak elimizde yazılı kaynakları geçen ilk tevhid dini savunucusunun Zerdüş olması; tek Tanrı, mebde (yaradılış), mead (ahiret, ölümsüzlük), sırat köprüsü, cennet, cehennem,

ruh, ruhun ölümsüzlüğü, melek (iyilik), şeytan (kötülük) gibi temel dini mesajlarının bize kadar ulaşması, bu yolculuğa Zerdüş'tün izini takip ederek girmeye vesile olmuştur.

Yolculuğa buradan başlamamın diğer bir nedeni de, Aryaî geleneğin mistik, gnostik ve felsefi kodlarını barındıran Zerdüştliliğin, hem dinlerdeki mistik geleneği beslemesi, hem İslam'ın İshrak felsefesine ilham olması hem de Aydınlanma sonrası Avrupası'nda gelişen felsefi akımlara bir soluk getirmesiydi.

Bu yolda beni cesaretlendiren diğer bir sebep ise, uzun tarihi geçmişine rağmen Avesta'nın ülkemizde henüz yeterince tanınmaması ve Zerdüş'tün etrafında yapılan spekülâtif yorumların tahkike muhtaç görülmesiydi. Elbette Farsçayı biliyor olmam ve yaşayan Zerdüştilerin de bir kısmının İran'da ikamet etmelerinden dolayı onlara ulaşip bir alan araştırmasını yapacağımı göze almam da beni bu çalışmaya teşvik eden nedenler arasındaydı.

İlkin, Zerdüştlilik ile ilgili yazılmış kaynak kitap ve çalışmaları incelemekle işe koyuldum. Türkçe, Farsça, Arapça ve kısmen de İngilizce çalışmalardan ulaşabildiklerimi taradım. Ancak yaşayan Zerdüştilerin dili olması bakımından Farsça eserleri ya da Avrupalılardan Zerdüş'te ve Avesta uzmanlarının Farsça'ya tercüme edilmiş eserlerini merkeze aldım. Sonra periyodik aralıklarla Zerdüştilerin ders halkalarına katıldım. İnternetteki sohbet odalarında Zerdüştilerin yaptıkları konuşmaları bir süre dinledim. Bu sohbete katılanlarla yazışarak kafamdaki soru işaretlerini çözmeye ve kopuk parçaları birleştirmeye çabaladım. Sonra Zerdüştileri bizzat görüp onları dinlemek, aralarında bir alan araştırması yapmak, sözlü ve yazılı kaynaklarından yararlanmak üzere İran'a gittim. Orada öncelikle Tahran Üniversitesi'ne giderek bu alanda çalışmış hocalarla mülakat yaptım. Sonra Ateşgede'ye gittim, mubedlerle (Zerdüş'tin din bilginleri) görüştüm, sorular yönelttim ve kayıtlar aldım. Zerdüş'ti yayınevi ve derneklerine gittim, Pehlevice derslerine katıldım. Fakat bütün bunlar beni asla Zerdüştlilikte yetkin kılmadı. İlk olarak, yanlış yerde alan araştırması yaptığımı sezinledim. Çünkü Hindistan'a, Bombaî'ye yani

Parsî olarak adlandırılan Zerdüştilerin ağırlıklı olarak yaşadıkları merkeze gitmeli, orada uzun süreli kalarak evvela dillerini, sonra dinlerini adeta yaşayarak öğrenmeye çalışmalıydım. Sonra Farsçayı iyi derecede bilmenin Zerdüştlüğü çalışmaya yetmediğini, Sanskritçe ve Pehlevicenin de iyi derecede bilinmesi gerektiğini fark ettim. Tüm bunların ise uzun bir zaman ve büyük bir emek gerektirdiğini hissettikçe ezildim.

Bu yolculuk esnasında aklıma Anquetil geldi: Gemiyle Hindistan'a giden, Zerdüşť mubedlerinin yanında yıllarca Avesta derslerine katıldıktan sonra kısım kısım ele geçirdiği kutsal kitap parçalarını yanında biriktirip saklayan ve Avrupa'ya taşıyarak bilim dünyasına Avesta'yı ilk tanıtan azimli araştırmacı... Yine aklıma Zerdüşťlük uzmanlarından gayretli kadın Mary Boyce geldi. İngiltere'den kalkıp İran ve Hindistan'a giden, köy köy gezerek, her ateşgedeye giren ve bir Zerdüşť gibi yaşayarak yıllarını alan araştırmasına adadıktan sonra Zerdüşťilerin bizzat kendilerine de dinlerini sistematik olarak öğreten alanın en emektar araştırmacısı... Yine yıllarını İran'da geçiren, Allame Tabataba'i'yle işraki yolculuklara çıkan, Sühreverdi'nin tüm eserlerini tahkik ederek Müslümanların kendi felsefelerinin orjinal metinlerini tashih eden ve sonra ömrünü

Müslümanların İşrak felsefesine adayın Henry Corbin veya İran'da altı yıl boyunca sufizmi çalışmaktan tek bir gün pişman olmadığını belirten William Chittick ya da otuzdan fazla dil bilen ve Müslümanlara kendi irfanî hazinelerine giden yolu gösteren Toshihiko Izutsu ve elbette bir atesit olarak Bağdat'a geldikten sonra Hallac'ı çalışmaya başladığında dine dönen, Hallac'ın gittiği ve kaldığı tüm yerleri birebir takip ederek yol alan ve *İslam'ın Mistik Şehidi Hallac-ı Mansur'u* kaleme alan, Şeriatî'nin Kevir'deki tanrılarından/idollerinden biri Massignon'u düşündüm. Galiba, "bilgi Çinde bile olsa gidin alın" diyen Hz. Muhammed'in mesajını son asırlarda en iyi uygulayanların batılı oryantalistler olduğunu ve takipçilerinin ise altın çağlarının

ardından ağırlıklı olarak ilmî ve medenî ambarlarındaki selefin saklı zahirelerini tüketmek ve onlarla övünmekle ömür tükettiklerini özellikle felsefî ve irfanî miraslarını hakkıyla tanımak ve işletmekten mahrum kaldıklarını anımsadım.

Bu araştırma, anlama ve tanıma denemeleri sonucunda mümkün olduğu kadar Zerdüştiliği içerden, empatiyle; din fenomenolojisi ışığında yazmaya karar verdim. Çalışmayı eksiklikleri ve boşluklarıyla birlikte noktadığımda bunu Yüksek Lisans tezi olarak Dicle Üniversitesi'ne takdim ettim. Tez olarak onaylandıktan sonra bunu kitap olarak basmayı ve böylece bu alanda araştırma yapmak isteyenlere isabetli olabilecek bir yol veya yöntem göstermede yardımcı olmayı hedefledim.

Bu kitap, giriş ve beş bölümden oluşmaktadır. Girişte Zerdüşti dini ile ilgili genel bilgiler verilmekte, araştırmanın amacı, metodu, sınırlılıkları ve kaynakları belirtilmektedir. Birinci bölüm, Zerdüş'tün din, kültür ve gelenekleriyle büyüdüğü Aryalıları, Aryalıların göçlerini, özelliklerini ve dinlerini konu edinmektedir. İkinci bölüm, Zerdüş'tün zuhur süreci; Zerdüş'tün doğum tarihi, doğum yeri ve adı etrafında yapılmış olan tartışmaları incelemektedir. Üçüncü bölüm, Zerdüş'tün mesajlarını; Avesta, Avesta'nın muhtevası, bölümleri ve mevcut Avesta'nın macerasını içermektedir. Dördüncü bölüm, Gatalar'da Zerdüş'tü; Gatalar'ın, 17 ilahisinde bize seslenen Zerdüş'tün peygamber kimliğinin teşhisi işlenmektedir. Beşinci bölümde ise, Gatik mesajlar; Ahuramazda, düalizm, Zürvanizm, Ameşaspentalar, özgür seçim, politeizmle mücadele, eylem dini, ölüm ve ahiret konuları incelenmektedir.

Bu çalışmada, bana ufuk kazandıran Dinler Tarihi hocalarıma, İran'daki alan araştırmasında bana yol gösteren Tahran Üniversitesi ile Dinler ve Mezhepler Tarihi Üniversitesi hocalarına, Bunyad-ı Nişabur'un hoca ve çalışanlarına, Mubed Ardeşir Behmerdi'ye, Zerdüşti yayınevi Fravahr'a teşekkür ederim.

Mehmet Mekin MEÇİN

KISALTMALAR

a.g.e.:	Adı geçen eser
a.g.k.k.:	Adı geçen kutsal kitap
a.g.m.:	Adı geçen makalev
Av.:	Avestaca
bkz.:	Bakınız
Çev.:	Çeviren
Ed.:	Editör
Frs.:	Farsça
HK.:	Hicri-Kameri
HŞ.:	Hicri-Şemsi
Mad.:	Maddesi
Ph.:	Pehlevice
Rv.:	Rigveda
s.:	Sayfa
Snk.:	Sanskritçe
ss.:	Sayfalar
ö.:	Ölüm
Terc.:	Tercüme
Tahk.:	Tahkik eden
Tefs.:	Tefsir eden
vb.:	Ve benzeri
vd.:	Ve devamı
Yay.:	Yayınları
yy.:	Yüzyıl

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	iii
Kısaltmalar	viii
GİRİŞ	1

Birinci Bölüm

ARYALILAR	7
1.1. Aryalıların Anayurdu	1
1.2. Aryalıların Göç Tarihi ve Göç Güzergâhı	10
1.3. Aryalıların Özellikleri	13
1.4. Aryalıların Dini	15
1.5. Hint ve İran Aryalılarının Karşılaştırılması	29

İkinci Bölüm

ZERDÜŞT DÖNEMİ	33
2.1. Zerdüşt'ün Ortaya Çıkış Tarihi	33
2.1.1. Zerdüştlüğün Geleneksel Tarihi	33
2.1.2. Eski Kaynakların Tarihi	35
2.1.3. Filolojik Tarih	36
2.2. Zerdüşt'ün Adı	46
2.3. Zerdüşt'ün Doğum Yeri	49

Üçüncü Bölüm

ZERDÜŞT'ÜN KUTSAL KİTABI: AVESTA.....	55
3.1. Avesta'nin Tarihçesi.....	55
3.2. Avesta'nin Dili	59
3.3. Mevcut Avesta ve Çalışmalarının Kısa Tarihçesi.....	61
3.4. Avesta'nin İçeriği.....	67
3.4.1. Gatalar	68
3.4.2. Yesna	73
3.4.3. Yeştlar	75
3.4.5. Hurda Avesta	76
3.4.6. Vendidad	77

Dördüncü Bölüm

GATALAR'DA ZERDÜŞT	79
4.1. Gatalar'da Zerdüşt.....	79
4.1.1. Yirmi Sekizinci İlahi.....	79
4.1.2. Yirmi Dokuzuncu İlahi.....	81
4.1.3. Otuzuncu ve Kırk Beşinci İlahi.....	83
4.1.4. Otuz Birinci İlahi.....	86
4.1.5. Otuz İkinci İlahi.....	91
4.1.6. Otuz Üçüncü İlahi.....	93
4.1.7. Otuz Dördüncü İlahi.....	95
4.1.8. Kırk Üçüncü İlahi.....	97
4.1.9. Kırk Dördüncü İlahi.....	100
4.1.10. Kırk Altıncı İlahi.....	105
4.1.11. Kırk Yedinci İlahi.....	111
4.1.12. Kırk Sekizinci İlahi.....	114
4.1.13. Ellinci İlahi.....	119
4.1.14. Elli Birinci İlahi.....	122
4.1.15. Elli Üçüncü İlahi.....	124
4.2. Zerdüşt Peygamber mi, Arif mi, Şaman mı?.....	129
4.3. Zerdüşt'ün Biyografisi.....	144

Beşinci Bölüm

ZERDÜŞT'ÜN GATİK MESAJLARI	149
5.1. Zerdüşt'ün Gatik Mesajları.....	149
5.2. Gatalar'da Tanrı: Ahuramazda.....	153
5.2.1. Gatalar'da Dualizm: İki Ezeli Ruh.....	169
5.2.2. Zürvanizm.....	181
5.3. Ameşaspentalar.....	184
5.3.1. Vohumanah.....	186
5.3.2. Aşavahišta.....	187
5.3.3. Khşathra Vairya.....	189
5.3.4. Spenta Armaiti.....	190
5.3.5. Haurvatat.....	191
5.3.6. Ameretat.....	191

5.4. Ameşaspentalar'ın Felsefi ve İrfani Yorumu	192
5.5. Özgür Seçim	205
5.6. Politeizm ve Etkileriyle Mücadele.....	207
5.7. Eylem Dini	215
5.8. Ölüm ve Ahiret	218
SONUÇ	230
EKLER.....	237
KAYNAKLAR	257
SÖZLÜKÇE	267

KAYNAKLAR

KİTAPLAR

Kur'an-ı Kerim.

1. ABBAS, Mirza, **İranname**, 1. Baskı, Haydarabad, 1304HŞ (1925).
2. ABBASİYAN, Ahmed, **Felsefe-ı Ayin-ı Zertuş**, 3. Baskı, Neşr-ı Salis, Tahran, 1389HŞ (2010).
3. AGÂH, Seyyid Hasan Asif, **Pehlevani-yı Nameg**, 1. Baskı, Neşr-ı Mecme-ı Zekhair-ı İslami, Tahran, 1388HŞ (2009).
4. ALICI, Mehmet, **Kadim İran'da Din**, 1. Baskı, Ayışığı Kitapları, İstanbul 2012.
5. AMUZGAR, Jale, TEFEZZULÎ, Ahmed, **Kitab-ı Pencom-ı Dinkerd**, 2. Baskı, İntişarat-ı Muin, Tahran, 1388HŞ (2009).
6. ----- **Usture-ı Zendeği-yı Zerduş**, 9. Baskı, Neşr-ı Çeşme, Tahran, 1389HŞ (2010).
7. AŞTİYANÎ, Celaleddin, **Zertuş: Mazdayesna ve Hukümet**, 8. Baskı, Şirket-ı
8. Sahami-yı İntişar, Tahran, 1381HŞ (2003).
9. ATAYÎ, Umid, **Peyamber-ı Aryayî**, 4. Baskı, İntişarat-ı Atayî, Tahran, 1389HŞ (2010).
10. **Avesta**, (terc. ve tahk.): İbrahim Purdavud, 1. Baskı, İntişarat-ı Frava-har, Tahran, 1353HŞ (1974).
11. **Avesta: Kohenterin Surudha ve Metinha-yi İrani**, (terc. ve tahk.): Celil Dusthah, 10.
12. Baskı, İntişarat-ı Morvarid, Tahran, 1385HŞ (2006).
13. **Avesta: Kohenterin Gencine-ı Mektub-ı İran-ı Bastan**, (terc. ve tahk.): Haşim Rezi,
8. Baskı, İntişarat-ı Behcet, 1391HŞ (2012).
14. **Avesta: Zerdüştilerin Kutsal Metinleri**, (çev.): Fahriye Adsay, İbrahim Bingöl, 1.
15. Baskı, Avesta Yayınları, İstanbul 2012.
16. AYDIN, Mehmet, **Dinler Tarihine Giriş**, 2. Baskı, Din Bilimleri Yayın-ları, Konya 2002.
17. BAKIRÎ, Mehr, **Dinha-yı İran-ı Bastan**, 4. Baskı, Neşr-ı Katre, Tahran, 1389HŞ (2010) BAR, Kay, **Diyanet-ı Zerdüşti**, (terc.): Feridun Vohu-man, 1. Baskı, İntişarat-ı Bunyad-
18. ı Ferheng-ı İran, Tahran, 1348HŞ (1969).
19. BEHAR, Mehrdad, **Ez Usture Ta Tarih**, 7. Baskı, Neşr-ı Çeşme, Tahran, 1390HŞ (2012).
20. -----**Edyan-ı Asyayî**, 9. Baskı, Neşr-ı Çeşme, Tahran, 1390HŞ (2011).
21. BİLGİN, M. Sıraç, **Zarathuştra**, 2. Baskı, Berfin Yayınları, İstanbul 2003.

22. BİRÜNİ, Ebu Reyhan el-, **Tahkiku Ma Lil Hind**, Önsöz. Ali Safa, Ale-mu'l Kutub,
23. 2. Baskı, Beyrut, 1403^{HK}
24. BOYCE, Mary, **Tarih-ı Kiş-ı Zertušt**, (terc.): Humayun Senatizadi 2. Baskı, İntişarat-ı
25. Tus, Tahran, 1376HŞ (1997).
26. -----**Zerdüştîyan: Baverha ve Adab-ı Dini-yi Anha**, (terc.): Asker Behrami, 12.
27. Baskı, İntişarat-ı Koknos, Tahran, 1391HŞ (2012).
28. -----**Ayin-ı Zertušt**, (terc.): Ebulhasan Tehami, 4. Baskı, İntişarat-ı Nigah, Tahran, 1390HŞ (2011).
29. -----"Rišeha-yı Felsefe-ı Zertuštî", KARİN BRUK, Philip C., HİN-NELS, John R., **Costari Der Felsefe-yi Zertuštî**, (terc.): Said Zari, Sey-yid Said Rıza Muntazari ve Nilufer Sadat Nevvabi, 1. Baskı, İntişarat-ı Danışgah-ı Edyan ve Mezahıb, Kum, 1388HŞ (2009).
30. CORBİN, Hanry, **Afak-ı Tefekkur-ı Ma'nevî Der İslamî-yi İranî**, (Terc.) Daryuş Şaygan, (Tahk.) Bakır Purham, 1. Baskı, Neşr-ı Ferzan, Tahran, 1383HŞ (2004).
31. CUNEYDÎ, Feridun, **Name-ı Pehlevani**, 2. Baskı, Neşr-ı Belh-ı Bun-yad-ı Nişabur, Tahran, 1386HŞ (2007).
32. -----**Hukuk-ı Cihan Der İran-ı Bastan**, 3. Baskı, Neşr-ı Belh, Tah-ran, 1389HŞ (2010).
33. -----**Ferheng-ı Hezvaresha-yı Debire-ı Pehlevi**, 1. Baskı, Neşr-ı Belh-ı Bunyad-ı Nişabur, Tahran, 1385HŞ (2006).
34. DİYAKONOFF, İgor M., **Tarih-ı Mad**, (terc.): Kerim Keşaverzi, 1. Bas-kı, İntişarat-ı İlmî ve Ferhengî, Tahran, 1371HŞ (1992).
35. EHERİ, Abdulkadir b. Hamza b. Yakut, 1. Baskı, **el-Ektabu'l Kutbiyye-tu evi'l Belagatu fi'l Hikem**, İntişarat-ı Encumen-ı Felsefe-ı İran, Tah-ran, 1358HŞ (1979).
36. ELİADE, Mircea, **Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi**, (çev.): Ali Berktay, 2. Baskı, Kabalçı Yayınevi, İstanbul 2007.
37. -----**Dinler Tarihi: İnançlar ve İbadetlerin Morfolojisi**, (çev.): Mus-tafa Ünal, 1.
38. Baskı, Serhat Kitapevi, Konya 2005.
39. -----**Mukaddes ve Namukaddes**, (terc.): Nasrullah Zenguyi, İntişa-rat-ı Suruş, 2.
40. Baskı, Tahran, 1387HŞ (2008).
41. -----, COULIANO, Joan P, **Dinler Tarihi Sözlüğü**, (çev.): Ali Erbaş, 1. Baskı, İnsan Yay., İstanbul, 2997.
42. ENCUMEN, Mubedan-ı Tahran, **Vijegiha-yi Din-ı Zertuštî**, 1. Baskı, İntişarat-ı İremgan, Tahran, 1390HŞ (2011).

43. FİRDEVSİ, Ebu'l Kasım, **Şahname**, İntişarat-ı Dairetu'l Maarif-ı Bı-zorg-ı İslamî, 1378HŞ (1999).
44. FOLTA, Ricard C., **İpek Yolu Dinleri**, (çev.): Aydın Aslan, 1. Baskı, İstan-bul 2006. FRAHVAŞİ, Behram, **Cihan-ı Fravar: Bakhşi Ez Ferheng-ı İran-ı Kohen**, 3. Baskı,
45. İntişarat-ı Fravahar, Tahran, 1388HŞ (2009).
46. —————**İranvic**, 1. Baskı, İntişarat-ı Danışgah-ı Tahran, Tahran, 1365HŞ (1986).
47. **Gataha: Srudha-yı Pak-ı Aşu Zertuşt**, (terc. ve tahk.): Behnam Muba-rek, 1. Baskı, İntişarat-ı Fravahr, Tahran, 1388HŞ (2009).
48. **Gataha: Srudha-yı Minu-yi Zertuşt**, (terc. ve tahk.): Hüseyin Vehidî, 1. Baskı, İntişarat-ı Emir Kebir, Tahran, 1380HŞ (2001).
49. **Gasaha**, (terc. ve tahk.): İbrahim Purdavud, 3. Baskı, İntişarat-ı Danış-gah-ı Tahran, 1354HŞ (1975).
50. **Gataha: Srudha-yı Zertuşt**, (terc. ve tahk.): İbrahim Purdavud, (terc.): Bızorgmehr Keyani, 5. Baskı, İntişarat-ı Cami, Tahran, 1389 HŞ (2010).
51. GIEGER, Wilhelm, HİNZ, Walter, WİNDİSCHMANN, Friedrich, **Zer-tuşt Der Gataha**, (terc. ve tahk.): Haşim Rezi, 1. Baskı, İntişarat-ı Sok-hen, Tahran, 1382HŞ (2003).
52. GİGNOUKS, Philippe, **Ardavirafname**, Terc. Jale Amuzgar, 4. Baskı, İntişarat-ı Muin, Tahran, 1390HŞ (2011).
53. GNOLİ, Gherardo, **Zaman ve Zadgah-ı Zerdüşt**, (terc.): Mansur Seyyid Seccadi, 2.
54. Baskı, İntişarat-ı Ağah, Tahran, 1387HŞ (2008).
55. —————**Ez Zerduşt Ta Mani**, (terc.): Arzu Resuli, 1. Baskı, Neşr-ı Mahi, Tahran, 1390HŞ (2011).
56. GHİRSMAN, Roman, **İran: Ez Ağaz Ta İslam**, (terc.): Muhammed Muin, 4. Baskı, İntişarat-ı Muin, Tahran, 1388HŞ (2009).
57. GORNİ, Ayur, **Hittiha**, (terc.): Rukiye Behzadi, 1. Baskı, İntişarat-ı Mü-essese-ı Mutalaat ve Tahkikat-ı Ferhengi, Tahran, 1381HŞ (1992).
58. GURŞUYEC, İlya, BOYCE, Mary, **Edebiyat-ı Devran-ı İran-ı Bastan**, (terc.): Yedullah Mansuri, 1. Baskı, İntişarat-ı Fravahar, Tahran, 1378HŞ (1999).
59. GÜNDÜZ, Şinasi, "Mecusilik", **Yaşayan Dünya Dinleri**, 3. Baskı, Diya-net İşleri Başkanlığı Yay., Ankara 2010.
60. —————**Din ve İnanç Sözlüğü**, 1. Baskı, Vadi Yay., Ankara, 2998.
61. ĞAFFARİ, Seyyid Muhammed Halid, **Ferheng-ı Istilahat-ı Asar-ı Şeyh-ı İşrak**, 1.
62. Baskı, Encumen-ı Asar ve Mefahur-ı Ferhengi, Tahran, 1380HŞ (2001).
63. HEREVİ, Muhammed Şerif Nizamuddin Ahmed b. el-Herevi, **Envariy-ye (Tercume ve Şerh-ı Hikmetu'l İşrak-ı Suhreverdi)**, 2. Baskı, İntişa-rat-ı Emir Kebir, Tahran, 1363HŞ (1984).

64. HENNİNG, Walter Bruno, **Zertušt: Siyasetmedar ya Caduger**, (terc.): Kamuran Fani, Tahk. Fethullah Muctebayî, 4. Baskı, İntişarat-ı Muin, Tahran, 1390HŞ (2011).
65. HİNNELS, John, **Şinaht-ı Esatir-ı İran**, (terc.): Jale Amuzgar-Ahmed Tefezzuli, 15. Baskı, Neşr-ı Çeşme, Tahran, 1389HŞ (2010).
66. -----**Edyan-ı Zindeh-ı Şark**, Edit. Hinnels, (terc.): Mustafa Ferhudi, 1. Baskı, İntişarat-ı Danışgah-ı Edyan ve Mezahıb, Kum, 1389HŞ (2010).
68. HUME, Robert Ernest, **Edyan-ı Zindeh-ı Cihan**, 14. Baskı, İntişarat-ı Defter-ı Neşr-ı Ferheng-ı İslamî, Tahran, 1384HŞ (2005).
69. HURŞİDİYAN, Ardeşir, **Cihanbini-yı Aşu Zertušt**, 1. Baskı, İntişarat-ı Fravahar, Tahran, 1384HŞ (2005).
70. -----**Pasoğ Bı Porseşha-yı Dini-yı Zertuštian**, 2. Baskı, İntişarati Fravahar, Tahran, 1387HŞ (2008).
71. İBNU'L ESİR, Azeddin Ebu'l Hasan Ali b. İbni'l Kerem, **el-Kamil fi't Tarih**, Daru's Sadr-Daru'l, Beyrut, Beyrut, 1385 (1965).
72. İBN-İ HLDUN, Abdurrahman b. Muhammed, **Divanu'l Muhtedei ve'l Haberi fi Tarihi'l Arab ve'l Berberi ve men Aserehum min Zewi's Şe'ni'l Ekber**, (tahk.): Halil Şehadet, Daru'l Fikir, Beyrut, 1408 (1988).
73. SAFA, İhvan, **Resailu İhvau's Safa ve Hullanu'l Vefa**, 2. Baskı, Daru'l İslamiyye, Beyrut, 1416^{HK}
74. KADİRDAN, Mehrdad, **Caygah-ı Nür ve Ateş Der Ayin-ı Zertušt**, 1. Baskı, İntişarat-ı Ufk-ı Pervaz, Şiraz, 1388HŞ (2009).
75. KAİMÎ, Muhammed, **Edebiyat-ı Bastani-yı İran**, 1. Baskı, İntişarat-ı Danışgah-ı İsfahan, İsfahan, 1347HŞ (1968).
76. KASİMİYAN, Kuruş, BEHMERDİ, Ardeşir, **Giyah-ı Hum**, 1. Baskı, İntişarat-ı Fravahar, Tahran, 1391HŞ (2012).
78. KELLENS, Jean, **Makalati Der Bare-ı Zerdüšt ve Din-ı Zerdüšti**, (terc.): Ahmed Rıza Kaim Makami, 2. Baskı, Neşr-ı Ferzan, Tahran, 1391HŞ (2012).
80. KRİSTENSEN, Althur, **İran Der Zaman-ı Sasaniyan**, (terc.): Reşid Yasemi, 6. Baskı, İntişarat-ı Seda-yı Muasır, Tahran, 1388HŞ (2009).
81. -----**Mazdaperesti Der İnan-ı Kadim**, (terc.) Zebihullah Safa, 6. Baskı, İntişarat-ı Hirmend, Tahran, 1388HŞ (2009).
83. KÜÇÜK, Abdurrahman, TÜMER, Günay ve KÜÇÜK, Mehmet Alparslan, **Dinler Tarihi**, 3. Baskı, Berikan Yayınevi, Ankara 2011.
84. MEHR, Farhang, **The Zoroastrian Tradition**, 1. Baskı, Mazda Publishers, Costa Mesa-California, 2003.

85. -----**Felsefe-1 Zertuş: Didi Nu Ez Din-1 Kohen**, 2. Baskı, İntişarat-1 Cami, Tahran, 1358HŞ (1975).
86. MENUÇEHRİPUR, Menuçeher, **Bıdanım ve Serbolend Başım**, 4. Baskı, İntişarat-1
87. Fravahar, Tahran, 1390HŞ (2009).
88. MESUDİ, Ebu'1 Hasan Ali b. el-Huseyn b. Ali, **Murucu'z Zeheb ve Medadinu'1 Cevher**, (tahk.): Es'ad Dağır, 2. Baskı, Daru'1 Hicret, Kum-İran, 1409^{HK}
89. MOLLA SADRA, Sadreddin Şirazi, **el-Hikmetu'1 Mutealiyetu fi Esfari'1 Akliyyeti'1 Arbaati**, 3. Baskı, Daru İhyau't Turas, Beyrut, 1381HŞ (2002).
90. -----**eş-Şevahidu'r Rububiyye fi Menahici's Sulukiyye**, (tahk.): Seyyid Celaleddin Aştıyani, 2. Baskı, el-Merkezu'c Camiu'n Neşr, Meşhed, 1360HŞ (1981).
91. -----**el-Mezahiru'1 İlahiyye fi Esrari'1 Ulumi'1 Kemaliyye**, (tahk. ve tash.): Seyyid Muhammed Hamaney, 2. Baskı, Bunyad-1 Hikmet-1 Sadra, Tahran, 1387HŞ (2008).
92. -----**Mefatihü'1 Ğayb**, (tahk.): Muhammed Hacevi, 2. Baskı, Muesese-1 Tahkikat-1 Ferhengi, Tahran, 1363HŞ (1984).
93. MOLE, M., **İran-1 Bastan**, (terc.): Jale Amuzgar, 2. Baskı, İntişarat-1 Tus, Tahran, 1363HŞ (1984).
94. MORİ, P.R.C., **İran-1 Bastan**, (terc.): Şehram Celiliyan, 2. Baskı, İntişarat-1 Fravahar, Tahran, 1380HŞ (2001).
95. MUHASSAL, Muhammed Taki Raşid, **Dustur-1 Zeban-1 Avestayi**, 1. Baskı, İntişarat-1
96. Karyan, Tahran, 1364HŞ (1985).
97. MUİN, Muhammed, **Mazdeyesna ve Edeb-1 Parsi**, 5. Baskı, İntişarat-1 Danuşgah-1 Tahran, Tahran, 1388HŞ (2009).
98. NASR, Seyyid Hüseyin, **Üç Müslüman Bilge: İbn Sina, İbn Arabi ve Suhreverdi**, (çev.): Ali Ünal, 4. Baskı, İnsan Yay., İstanbul 2009.
99. PİRNEYA, Hasan, **İran-1 Bastan**, 1. Baskı, Matbaa-yi Meclis, Tahran, 1306HŞ (1928). NEYA, Emir Huseyin Hikmet, SAHİBİ, Zuhre, **Menşur-1 Kuruş**, (ed.): Seyyid
100. Mucteba Caferi Zevc, 1. Baskı, Neşr-1 Rohşid, Şiraz, 1387HŞ (2008).
101. NİKBAHŞ, Zeyneb, ĞARAKİ, Marziye, **Zertuş: Der Feraz-1 Veşib-1 Tarih**, 1. Baskı, İntşarat-1 Hallak, Tahran, 1388 (2009).
102. NOSS John Bayer, **Tarih-1 Cami-1 Edyan**,(terc.):Ali Aşğar Hikmet, 19. Baskı, Şirketi İntişarat-1 İlmi ve Ferhengi, Tahran, 1388HŞ (2010).
103. PİERRE, Claude Emmanuel Joseph, **Zerdüş Konfüçyüs ve Muhammed**,(çev.): Heval Bucak, 1. Baskı, Avesta Yay., İstnbul 2012.

104. OYMAK, İskender, **Zerdüştlük (İnanç, İbadet, Adetler)**, 1. Baskı, Elazığ 2003. PURDAVUD, İbrahim, **Ferheng-ı İran-ı Bastan**, 1. Baskı, Neşr-ı Dunya-yı Kitab, Tahran, 1390HŞ (2011).
105. Tahran, 1390HŞ (2011).
106. -----**Suşyans: Mevud-ı Mazdeyesna**, 1. Baskı, Çaphane-ı Hur, Bombai, 1927.
107. PURNAMDARİYAN, Taki, **Akl-ı Sorkh**, 1. Baskı, İntişarat-ı Sokhen, Tahran, 1390HŞ (2011).
108. REZİ, Haşim, **Gencine-ı Avısta**, 1. Baskı, İntişarat-ı Fravahar, Tahran, 1350HŞ (1971).
109. -----**Ayin-ı Moğan**, 3. Baskı, İntişarat-ı Sokhen, Tahran, 1390HŞ (2011).
110. -----**Hikmet-ı Husrevani: Hikmet-ı İşrak ve İrfan Ez Zertuşt Ta Suhreverdi**, 1. Baskı, İntişarat-ı Behcet, 1379 (2000).
111. Baskı, İntişarat-ı Behcet, 1379 (2000).
112. RIZAI, Rıza, **Ayin-ı Zist Der İran-ı Bastan**, 1. Baskı, Neşr-ı Cevane-ı Tus, Tahran, 1389HŞ (2010).
113. **Rigveda**, (terc.): Muhammed Rıza Celali Nayini, (tahk.): Tara Çend, 1. Baskı, Vezaret-ı Ferheng ve İrşad-ı İslami, Tahran, 1385HŞ (2006).
114. SAFAZADE, Faruk, **Nışestigah-ı Nukhustine-ı Aryaiyan**, 1. Baskı, İntişarat-ı Pijuhende, Tahran, 1377HŞ (1998).
115. SARIKÇIOĞLU, Ekrem, **Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi**, 6. Baskı, Fakülte Kitapevi, Isparta 2008.
116. SECCADİ, Seyyid Cafer, **Ferheng-ı Mearıf-ı İslami**, 3. Baskı, İntişarat-ı Danuşgah-ı Tahran, Tahran, 1373HŞ (1994).
117. -----**Ferheng-ı İstilahat-ı Felsefe-ı Molla Sadra**, 2. Baskı, İntişarat-ı Vezaret-ı Ferheng ve İrşad-ı İslami, Tahran, 1379HŞ (2000).
118. -----**Ferheng-ı İstilahat-ı Felsefe-ı Molla Sadra**, 2. Baskı, İntişarat-ı Vezaret-ı Ferheng ve İrşad-ı İslami, Tahran, 1379HŞ (2000).
119. SETTEGAST, Mary, **Angah ke Zertuşt Sokhen Goft**, (terc.): Şehrbanu Saremi, 1. Baskı, İntişarat-ı Koknos, Tahran, 1390HŞ (2011).
120. Baskı, İntişarat-ı Koknos, Tahran, 1390HŞ (2011).
121. SCHİMMEL, Annamarie, **Dinler Tarihine Giriş**, 1. Baskı, Kırkambar Yay., İstanbul, 1999.
122. SÜHREVERDİ, Şehabeddin Yahya el-Maktul, **Mecmua-yı Musannifat-ı Şeyh-ı İşrak**, (tahk.): Hanry Corbin, Seyyid Hüseyin Nasr ve Necfkuli Habibi, 2. Baskı, Muessesat-ı Mutalaat ve Tahkikat-ı Ferhengi, Tahran, 1375 (1996).
123. -----**Hikmetu'l İşrak**, (tahk.): Hanry Corbin, 2. Baskı, Muessesat-ı Mutalaat ve Tahkikat-ı Ferhengi, Tahran, 1373HŞ (1994).
124. ŞAFAK, Rızazade, **Tarih-ı Edebiyat-ı İran**, 1. Baskı, İntişarat-ı Emir Kebir, Tahran, 1341HŞ (1962).

125. ŞAHRAH, Erbab Keyhusrev, **Zertuş: Peyamberi ki Ez Nû Bayed Şinakht**, (ed.): Ferzan Keyani, 7. Baskı, İntişarat-ı Cami, Tahran, 1388HŞ (2009).
126. ŞEHZADİ, Rustem, **Cihanbini-yı Zertuşti**, 1. Baskı, İntişarat-ı Fravahar, Tahran, 1388 (2009).
127. ŞEHREZURİ, Şemsuddin, **Şerhu Hikmetu'l İşrak**, (tahk.): Huseyin Ziyayi Tarabbeti,
128. 2. Baskı, Muessese-ı Mutalaat ve Tahkikat-ı Ferhengi, Tahran, 1372HŞ (1993).
129. ŞİRAZİ, Kutbuddin, **Şerhu Hikmetu'l İşrak**, (tahk.): Abdullah Nurani ve Mehdi Muhakkik, 2. Baskı, Encumen-i Asar ve Mefahir-ı Ferhengi, Tahran, 1383HŞ (2004)
130. ŞİRAZİ, Ğıyasuddin Deşteki, **İşraku Heyakilu'n Nur**, 2. Baskı, Neşr-ı Miras-ı Mektub, Tahran, 1382HŞ (2003)
131. TABERİ, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir, **Tarihu't Taberi**, (tahk.): Muhammed Ebu'l Fadl İbrahim, 2. Baskı, Daru't Turas, Beyrut, 1387 (1961).
132. TARAPOREWALA, İrach J. I., **Zerdüş Dini**, (çev.): Nice Damar, 3. Baskı, Avesta Yay., İstanbul 2011.
133. TARLAN, Ali Nihad, **Zerdüş'ün Gataları**, İstanbul, 1935.
134. TEFEZZULİ, Ahmed Tefezzulî, **Tarih-i Edebiyat-ı İran Piş Ez İslam**, 6. Baskı, İntişarat-ı Sokhen, Tahran, 1389HŞ (2010).
135. -----**Minu-yı Khured**, 5. Baskı, İntişarat-ı Tus, Tahran1391HŞ (2012).
136. TIĞLI, Asiye, **Zerdüş: Hayatı ve Öğretisi**, 1. Baskı, Beyan Yayınları, Konya 2003.
137. TOKAREV, Sergei Aleksandroviç, **Dünya Halklarının Dinler Tarihi**, (çev.): Rauf Aksungur, 1. Baskı, Ozan Yay., İstanbul 2006.
138. UŞİDERİ, Cihangir, **Danışname-yı Mazdayesna**, 5. Baskı, Neşr-ı Merkez, Tahran, 1370HŞ (1992).
139. VEHİDİ, Hüseyin, **Şinakht-ı Zertuş**, Tahran, 1384HŞ (2005), www.tarikhema.ir VEHİDİ, Rüstem, **Neyayeş-ı Ateş Der Din-ı Zertuşti**, 1. Baskı, İntişarat-ı Fravahar,
140. Tahran, 1381HŞ(2002).
141. WACH, Joachim, **Dinler Tarihi**, (çev.):Fuat Aydın, 1. Baskı, Ataç Yay., İstanbul 2004. YAMAUCHİ, Edwin M., **İran ve Edyan-ı Bastan**, (terc.): Menuçehr Pızeşk, 1. Baskı,
142. İntişarat-ı Koknos, Tahran, 1390HŞ (2011).
143. **Yeştha**, (terc. ve tahk.): İbrahim Purdavud, c.1., Tahran, 1347HŞ (1968).
144. YILDIZ, Muharrem, **Dünden Bugüne Kafkasya**, 1. Baskı, Yitik Hazine Yayınları, İstanbul 2006.
145. -----**Erken Dönem Hıristiyanlık**, 1. Baskı, Seda Ozalit, İstanbul,2012. YILDIRIM, Nimet **Ardavirafname**, 1. Baskı, Pinhan Yay., İstanbul 2012.

146. ZAEHNER, Robert Charles, **Tulu' ve Ğurub-ı Zertuştgeri**, (terc.): Timur Kadırî, 3.
147. Baskı, İntişarat-ı Emir Kebir, Tahran, 1389HŞ (2010).
148. -----ve 14 kişiden oluşan bir grup yazar, **Edyan-ı Zindeh**, (ed.): Zaehtner, (terc.): Nehzet Sefayi İsfahani, 1. Baskı, Neşri Merkez, Tahran, 1389HŞ (2010).
149. ZERRİNKUB, Abdülhuseyn, **Ruzgaran: Tarih-ı İnan Ez Ağaz ta Sghut-ı Saltanat-ı Pehlevi**, 11. Baskı, İntişarat-ı Sokhen, Tahran, 1390HŞ (2011).

İNTERNET KİTAPLARI

150. ABADANİ, Abdullah Mubelliği, **Tarih-ı Edan ve Mezahub-ı Cihan**,
151. www.mihandownload.com, 11/10/2012.
152. ABBASİ, Hasan, **Ayin-ı Avesta: Heft Hezar Piş Ez Temeddun**, www.tarikhema.ir, 11/10/2012.
153. HUDADAYAN, Ardeşir, **İtikadha-yi İnan-ı Bastan**, www.tarikhema.ir, 11/10/2012. KEHLAN, Cevad Mufred, **Tarih-ı Tatbiki-yi İnan-ı Bastan ve Tarih-i Esatir-i İnan**,
154. www.tarikhema.ir, 11/10/2012.
155. KESREVİ, Armin, **Hud Amuz-ı Hatt-ı Avestayi**, www.Zoroaster7.persianblog.com, 11/10/2012.
156. KEYAN, Araş Munzevi, **Farsiname: Muhtasar-ı Dastan-ı İraniyan Ez Ez Taht-ı Cemşid Ta Camaran**, www.tarikhema.ir, 11/10/2012.
157. KHONCİ, Emir Huseyn, **Peydayeş-ı İnan**, www.iranitarikh.com, 11/10/2012.
158. ŞERİATİ, Ali, **Tarih ve Şinaht-ı Edyan**, Mecmua-yı Asari Doktor Ali Şeriatî, www.shariatihome.com, 11/10/2012.
159. ŞEHZADİ, Rüstem, **Srudha-yı Zertuşt**, Avesta ve (Latince Trans.) Armin Kesrev, www.tarikhema.ir, 11/10/2012.

MAKALELER

160. ALICI, Mustafa, "Kutsala Giden Yol: Dinler Tarihinde Metodolojik Bir Yaklaşım veya Bir Bilim Olarak Din Fenomenolojisi", **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, Yıl. 5, S. 3, 2005, ss. 73-120.
161. ALİHANİ, Babek "Mesalik-ı Sab'a Der Hikmetu'l İşrak-ı Suhreverdi", **Mecelle-ı Cavidan-ı Hired**, Yeni Dönem, S. 2, Bahar, 1388HŞ (2009), ss. 59-70.
162. -----"Hurkulya Der Nezd-ı Suhreverdi", **Mucelle-ı Cavidan-ı Khired**, Yeni Dönem, Yıl.7, S. 3, Yaz, 1389HŞ (2010), ss. 88-104.

163. AJİR, Esedullah “Munecimbaveri-yı Zertuşti ve Mes’ele-yı Te’sir Ber Ferheng-ı İsrail”, **Name-ı Hikmet**, S. 5, Bahar-Yaz, 1384HŞ (2005), ss. 196-206.
164. BAĞBİDÎ, Hasan Rızaî “Banigeri-yı Vajeha-yı Ahuraî ve Ehrimenî Der Avesta” **Danışgah-ı Allame Tabatabaî (Konferans)**, Tahran1379HŞ (2000), ss. 1-14.
165. DERVİŞİ, Farangiz, “Berresi-yı Gahan-ı Avesta Ez Menzere-ı Dini ve Zebanşinasi”, **Şiraz Üniversitesi, Ulum-ı İctimai ve İnsani Dergisi**, 13. Dönem, S., 2, İlkbahar, 1385HŞ (2006), ss. 1-9.
166. ESEDPUR, Rıza, “Nemadşinakht-ı İran-ı Bastan Der Resail-ı Farsî-yı Suhreverdi”, **Nimsalname-yı Tahassusyı Pejuheşname-yı Edyan**, Yıl. 4, S. 7, Bahar-Yaz, 1389HŞ (2010), ss. 1-29.
167. HAYDARÎ, Hüseyin, AGACANÎ, Muhammed “Berresi-yı Tatbiki-yı Du Surud-ı Kohen-ı Msrî ve İranî” **Akhnatun ve Mihryeşt-ı Avesta**, Yıl. 44, S. 2, Sonbahar-Kış, 1390HŞ (2011), ss. 33-40.
168. HUSEYİN DEHŞERÎ, Afdalu’s Sadat, İSLAMÎ, İdris “Ayin-ı Zertuşt ve Delaletha-yı Terbiyetî-yı Anha (Ber Esas-ı Metn-ı Gataha)”, **Danışgah-ı Firdevsi-yı Meşhed, Pjuheşname-ı Mebani-yı Talim ve Terbiyeti**, Yıl. 2, S. 1, Bahar- Yaz, 1391HŞ (2012), ss. 127-146.
169. HUSEYNÎ, Meryem, “Binmaye-ı Ayinha-yı Mehr ve Zertuşt Der Haft Peyker-ı Nizami”, **Mecelle-ı İlmî-Pjuheşi**, S. 176, Bahar, 1391HŞ (2011), 95-120.
170. MEFAHİR, Areş Ekberi, “Minuşinasi Der Avesta ve Mutun-ı Pehlevî”, **Danışgah-ı Firdevsi-yı Meşhed, Mecelle-ı İlmî-Pjuheşi, Costarha-yı Edebi**, S. 167, Kış, 1388HŞ (2009), ss. 127-149.
171. MUHAMMEDİ, Goraferin, İFTİHARÎ, Atullah, “Berresi ve Mukayese-ı Du Sefer-ı Ruhani-yı Zertuşti ve Yahudi Bı Dunya-yı Pes Ez Merg (Ardavirafname ve Ru’ya-yı Hanukh)”, **Danışgah-ı Azad-ı İslamî Mutalatat-ı Edebiyat-ı Tatbiki Dergisi**, Yıl. 4, S., 13, 1389HŞ (2010), ss. 159-172.
172. NADAF, Vida, ŞEHBAZÎ, Meryem, “Cihan-ı Ahret ve Ten-ı Pesin Der Din-ı Zertuşt”,
173. **Fasılname-ı Zeban ve Edeb-ı Farsî**, 1391HŞ (2012), ss. 1-14.
174. NEMİRANİYAN, Ketayun, “Zertuştiyan-ı İran: Namha ve Evsaf-ı Anha”, **Tahran Üniversitesi Ulum-ı İctimai ve İnsani-yı Danışgah-ı Tahran**, 17. Dönem, S. 2, İlkbahar, 1381HŞ (2002), ss. 1-14.
175. REZEVÎ, Abdulhamit, “Nigahi Bı Talim ve Terbiyet Ez Didgah-ı Zertuşt”, **Şiraz Üniversitesi, Ulum-ı İctiami ve İnsani Dergisi**, 22. Dönem, S. 4, Kış, 1384HŞ (2005), ss. 2-10.
176. YILDIZ, Muharrem ve MEÇİN, Mehmet Mekin, “Gnostik Bir Yahudi Tarikatı: Esseniler”, **Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi**, 2013, yıl.8, S., 16, ss. 13-37

177. YILDIZ, Muharrem ve MEÇİN, Mehmet Mekin, "Din Fenomenolojisi ve Belli Başlı Öncüleri", **EKEV Akademi Dergisi**, Yıl. 16, S. 53, Güz, Erzurum 2012.
178. YILDIRIM, Nimet, "Zerdüşt'ün Kutsal Kitabı Avesta", **İstanbul Üniversitesi Şarkiyat Mecmuası**, S. 18, 2011, ss. 147-170.
179. ZİYAYİ AZİZİ, Najiba, **Zerdüştüliğin Kutsal Kitabı Avesta Üzerine Bir Araştırma**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2009.
180. ABAYEV, V. I., "Zertuşť ve İskitiha", (Terc.) Huseyn Mustefevi Gru, **Tahkikat-ı İnan Şinasi**, (Abaev, "Zoroastri Skify", Acta Iranica, 6. Leiden, 1975, pp. 1-12).

DİĞER YAYINLAR

181. ARYABED, Şadi "Ayin-ı Zertuşť: Rah-ı Zertuşť", PDF, www.tarikhema.ir, 12/11/2012
182. AŞTİYANİ, Celaledin, "İrfan ve Mihr-ı Dini: Mitra ve Zertuşť", PDF, www.tarikhema.ir, 12/11/2012
183. ----- "Te'sir-ı Mutekabil-ı Din-ı Zertuşť der Edyan-ı Diger", PDF, www.zoon.ir, 12/11/2012
184. AZERİ, Alauddin, "Ruhaniyan-ı Bızorg-ı Asr-ı Sasani", İsfahan Üniversitesi, PDF, www.tarikhema.ir, 12/11/2012
185. BABAYİ, Ahmed Hacı, "Berresi-yı Kutahi der Bare-ı İraniyan-ı Gayr Aryayı ve Evvelin Din-ı İrani", Tahran Üniversitesi, PDF, www.tarikhema.ir, 12/11/2012
186. BEHMENİ, Esedullah, "Ayin-ı Zerduşť", PDF, www.tarikhema.ir, 12/11/2012 HAYDERİ, Huseyn, "Nakd ve Berresi-yı Kitab-ı Tarih-ı Kiş-ı Zertuşť-yı Mary Boyce",
187. Kaşan Üniversitesi, PDF, www.taikhema.ir, 12/11/2012
188. *İnan Piş Ez Aryaiha*, PDF, www.farsbook.org, 12/11/2012
189. KAİMİ, Muhammed, "Hahamenişyan Der Tevrat", İsfahan, 1349HŞ (1970), PDF, www.taikhema.ir, 12/11/2012
190. MEŞKÜR, Muhammed Cevad, "Ahlak-ı İraniyan der Piş Ez İslam", PDF, www.tarikhema.ir, 12/11/2012
191. REZİ, Haşim, "Frvahar: Sergiozeşt-ı Ruh ve Revan", PDF, www.tarikhema.ir, 12/11/2012
192. UŞİDERİ, Cihangir "Ahuramazda", PDF, www.tarikhema.ir, 12/11/2012
193. VEHİDİ, Hüseyin, "Leğzeşhayi der Şinaht-ı Kiş-ı Zertuşťi", Çap-ı Kha-ce, 1361HŞ (1982), PDF, www.tarikhema.ir, 12/11/2012